

مطالعه‌ی تطبیقی نگاره‌های معراج پیامبر در نگارگری صفوی و عثمانی

دکتر مهدی محمدزاده^۱، سودا ابوالحسن مقدمی^۲، رحیم چرخي^۳

*دانشیار و عضو هیئت علمی، دانشکده هنرهای صناعی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز،

m.mohammadzadeh@tabriziau.ac.ir

** کارشناسی ارشد هنرهای اسلامی گرایش نگارگری، دانشگاه هنر اسلامی تبریز،

sevda.moghaddami@gmail.com

*** عضو هیئت علمی، دانشکده هنرهای صناعی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز. r.charkhi@tabriziau.ac.ir

این مقاله برگرفته از پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد با عنوان " باز آفرینی معراج حضرت محمد (ص) بر اساس نمونه‌های موجود در نگارگری عثمانی قرن‌های ۱۵ و ۱۶ میلادی " به راهنمایی دکتر مهدی محمد زاده و رحیم چرخي می باشد که در دانشگاه هنر اسلامی تبریز در تاریخ ۹۵/۱۲/۱۶ دفاع شده است.

چکیده:

معراج پیامبر به دلیل اهمیت دینی آن، همواره مورد توجه مسلمانان بوده و هنرمندان مسلمان در مکاتب مختلف نگارگری به تصویرسازی آن پرداخته‌اند که در راس آنها می‌توان به نگارگری صفوی و عثمانی اشاره کرد. در زمان صفوی با رسمی شدن مذهب شیعه، معراج در صدر تصویرسازی‌های دینی قرار گرفت. در حوزه‌ی آناتولی همان عصر، در پی رواج سنت ایرانی کتاب‌آرایی در نسخه‌های ادبی و دینی در آن منطقه، موضوع معراج، از جایگاه خاصی برخوردار شد. با وجود عناصر مشابه در ترکیب‌بندی معراج در این دو مکتب، از قبیل وجود فرشتگان، براق و پیامبر، تفاوت‌هایی نیز ما بین نگاره‌های این دو مکتب مشاهده می‌شود، از آن میان می‌توان به پرتاووس و حضور بنای کعبه در نگاره‌های عثمانی و اشارات سمبلیک به حضرت علی (ع) در نگاره‌های صفوی، اشاره کرد. مقاله‌ی حاضر که در پی پاسخ به این سوال است که ویژگی‌های اصلی تصویرسازی معراج پیامبر در مکاتب نگارگری صفوی و عثمانی چه بوده‌است، ضمن بررسی سه تصویر از هر کدام از مکاتب صفوی و عثمانی و بررسی و تجزیه تحلیل آنها، ضمن اشاره به تاریخ تصویرسازی پیامبر و معراج نگاری عصر صفوی و عثمانی، در تلاش است به بررسی تطبیقی تصویرسازی معراج پیامبر در این دو مکتب بپردازد. روش تحقیق در این مقاله تطبیقی بوده و در مطالعه‌ی نمونه‌های مورد تطبیق، از شیوه‌ی توصیفی-تحلیلی نیز بهره‌گرفته شده- است. روش گردآوری مطالب به روش کتابخانه ای بوده است.

واژگان کلیدی : معراج نگاری، نگارگری صفوی، نگارگری عثمانی